
"Hieronim hrabia Stroynowski.
Prawnik - ekonomista - fizjokrata",
Artur Jan Kukuła, Lublin 2009 :
[recenzja].

Ars Regia : czasopismo poświęcone myśli i historii wolnomularstwa 12/19,
325-327

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ścią przekazywania określonych zwyczajów i wyobrażeń symbolicznych. Numizmatyka masońska odgrywa w tym przypadku ważną rolę. Żetony i medale doskonale ilustrują różnego rodzaju prace, czasem się uzupełniają, ale nigdy między sobą nie konkurują. Numizmatyka pełni tu bardziej niż dotychczas funkcję „nauki pomocniczej historii”.

Wielka Loża Francji wybiła ponad 200 żetonów i medali, które znalazły się w zbiorach Gabinetu i zostały opisane przez Autora; Wielki Wschód Francji prawie 150. Na kartach dzieła Marca Laboureta udało się zaprezentować prawie 860 egzemplarzy, w większości opatrzonych opisem i ilustracją; 290 to egzemplarze dotychczas nigdzie nie publikowane, w tym wspaniałe żetony i medale doby Starego Porządku (*Ancien Regime'u*). Należy wyraźnie stwierdzić, że ta tak obszerna i z poświęceniem wykonana praca nie wyczerpuje tematu. Numizmatyka wolnomularska będzie stanowiła obszar badań i dociekań kolejnych generacji badaczy, gdyż już dzisiaj mamy świadomość, że wiele zagadek w tej materii pozostaje jeszcze do odkrycia.

Waldemar Gniadek

Artur Jan Kukuła, *Hieronim hrabia Stroynowski.*

Prawnik – ekonomista – fizjokrata,

redakcja Stanisław Litak, seria „Źródła i Monografie”, nr 342,
Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Jana Pawła II, Lublin 2009, 236 ss.

Nazwiska Autora biografii, jak i samej postaci Hieronima hr. Stroynowskiego (1752-1815) pojawiły się już na łamach naszego pisma*.

Tym razem do rąk czytelników trafia wydana w Lublinie, w serii „Źródła i Monografie” (numer 342), praca z zakresu historii szkolnictwa w Polsce, pod redakcją Stanisława Litaka. Praca niezwykle rzetelnie przygotowana, będąca owocem żmudnych i dociekliwych kwerend. Lista pozycji

* A. J. K u k u ł a, *Hieronim Stroynowski (1752-1815)*, „Ars Regia” 2007/2008, nr 17, s. 213-226 (przypis red.).

tworzących bibliografię do tej książki zajmuje 1/5 jej objętości (to 49 stron z 236 stanowiących całość).

W książce znajdujemy wiadomości przede wszystkim o Stroynowskim pedagogu, a przecież, zgodnie z podtytułem Autor nie pomija także zainteresowań swego bohatera ekonomią, czyli teorią fizjokratyczną. Na polu szkolnictwa był ksiądz Stroynowski postacią nietuzinkową. Zaczynał karierę nauczycielską jako wykładowca warszawskiego *Collegium Nobilium*, później zaś budował podstawy nowoczesnego szkolnictwa w Polsce – począwszy od Uniwersytetu Wileńskiego, którego przez wiele lat był rektorem, a kończąc na szkołach powszechnych.

Znaczną część pracy Autor poświęca karierze kościelnej Hieronima Stroynowskiego, dla której to poświęcił przynależność i działalność w łóżach wolnomularskich. O tym aspekcie jego życia dowiadujemy się z rozdziału *W służbie państwu i społeczeństwu*. Informacje ukazujące Stroynowskiego-wolnomularza, choć lakonicznie ujęte, ze wszech miar zasługują na uznanie. Książkę przecież wydano pod auspicjami Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, tak więc ten fakt przyczynia się do stwierdzenia, iż Autorowi zależało na przedstawieniu obiektywnego wizerunku polskiego kapłana epoki Oświecenia. Przypomnijmy, że był on jednym z wielu polskich księży, którzy poszukiwali Boga także w duchowej przestrzeni wolnomularstwa, jak np. bp Kazimierz Radziejowski, czy brat królewski Michał ks. Poniatowski od 1785 roku prymas Polski.

Książka choć całkowicie pozbawiona ikonografii, przemawia do wyobraźni, przekonując iż Hieronim hrabia Stroynowski był wyjątkowo interesującą postacią w naszej historii.

Urodził się 20 września 1752 roku we wsi Chodaczków w okolicach Tarnopola (woj. ruskie). Rodzina Stroynowskich wywodziła się ze starej szlachty krakowskiej herbu Strzemię. Początki rodu sięgają czasów Bolesława Chrobrego, i w którego łonie pojawiały się wybitne osobowości: abp gnieźnieński Marcin, rycerz Bolesława Śmiałego Mikołaj z Zębocina, filozof renesansowy Grzegorz z Sanoku, czy Stanisław Stroynowski, do-

Artur Jan Kukula

Hieronim hrabia Stroynowski
Prawnik – ekonomista – fizjokrata

wódca lisowczyków. Do tego grona z pewnością dopisać należy osobę Hieronima, reformatora szkolnictwa. Jednak w dzisiejszych czasach postać biskupa–nominata jest prawie nieznaną, biografia Artura Jana Kukuły wypełnia więc poważną lukę historiograficzną. Napisana dobrym, bardzo komunikatywnym językiem i opatrzona świetnie opracowanymi przypisami, będzie służyć jako znakomite opracowanie historyczne.

Redakcja

Katarzyna Karaskiewicz, *Początek języka – początek człowieczeństwa. Ewolucyjna koncepcja kultury według Stanisława Kostki Potockiego*, Muzeum Pałac w Wilanowie, Warszawa 2009, 292 ss.

Muzeum Pałacu w Wilanowie zyskało w ostatnich latach rangę centrum kultury z prawdziwego zdarzenia, a więc aktywnego nie tylko na polu krzewienia wiedzy, lecz także badań naukowych. Dzięki temu popularna na turystycznej mapie stolicy rezydencja Jana III Sobieskiego ukazuje się nam z perspektywy znanej dotąd głównie specjalistom: historykom i historykom sztuki. Staraniom Muzeum zawdzięczamy wyrafinowaną pod względem plastycznym edycję monografii historycznej autorstwa Katarzyny Karaskiewicz, poświęconą jednemu z tych dzieł, które powstały ongiś w zaciszu Wilanowa. Chodzi o opublikowane w 1815 roku w Warszawie cztery tomy pióra Stanisława Kostki Potockiego zatytułowane *O wymowie i stylu*. To poświęcone głównie retoryce dzieło gospodarza pałacu i dóbr wilanowskich zawiera w tomie trzecim rozdziały *Początek i postępek języków* (VII) oraz *Początek*

